

ESAVI /EK 6.7.2010

ELÄINKOELAUTAKUNTA ELLAN PERIAATTEITA:

10. KOE-ELÄINTOIMINNAN JA MUUN ELÄINTEN PIDON RAJAPINNAT

Hyväksytty eläinkoelautakunnassa 10.6.2010.

Kun teet tutkimusta muilla kuin laboratoriohiirillä, rotilla, kaneilla tai muilla tavanomaisilla koe-eläimillä, tästä tekstistä löydät vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Tarvitaanko eläinkoelupa?
  2. Tarvitaanko koe-eläinlaitostarkastusta?
  3. Voiko laittaa teuraaksi?
-

TAUSTAA

Koe-eläintoimintaa säätelevä lainsäädäntö asettaa tiukat ehdot eläinten käytölle, kun tarkoituksena on kokeiden, testien, tutkimuksen tai selvitysten tekeminen eläimillä. Kokeessa mukana olevien eläinten ensisijainen käyttötarkoitus voi kuitenkin joissakin tapauksissa olla jotain muuta kuin koe-eläintoiminta. Tällöin tulee harkittavaksi se, kuinka koe-eläintoiminnasta annettua lainsäädäntöä tulee toteuttaa, ja mitä koe-eläintoiminnassa mukana olo vaikuttaa eläinten varsinaiseen käyttötarkoitukseen. Kysymys on ollut esillä erityisesti tuotanto- ja seuraeläimillä toteutettavien tutkimusten yhteydessä.

Eläinkoelautakunta pitää tärkeänä, että kaikenlainen eläinten tutkimuskäyttö on luotettavasti ja tarkoituksenmukaisesti valvottua. Tämä on tarpeen ensisijaisesti eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, mutta myös yhteiskunnallisen luottamuksen säilyttämiseksi. Toiminnan valvonnassa on otettava huomioon viranomaisresurssien rajallisuus sekä viranomaisvaatimuksista seuraavien taloudellisten velvoitteiden suhteellisuus ja kohtuullisuus tutkimuksen tekijälle ja eläinten kasvattajalle. Toimintaa ohjaavien säännösten tulokset tulisi olla yhdenmukaiset koko maassa yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Koe-eläintoimintaan liittyvien velvoitteiden toteuttamistavat muussa eläintenpidossa tulisi harkita sillä perusteella, edistävätkö nämä koe-eläintoiminnan lainsäädännön tarkoitusta ja eläinten hyvinvointia. Eläinten kasvattamisessa ja tavanomaisessa hyödyntämisessä noudatetaan joka tapauksessa aina ensisijaiseen käyttötarkoitukseen liittyvää lainsäädäntöä.

Tässä tekstissä kerrotut periaatteet koskevat eläimiä, jotka eivät ole koe-eläimiksi tavoitekasvatettuja, sekä näihin eläimiin liittyvää tutkimuskäyttöä, joka rajoittuu yksittäisiin eläinkokeisiin ja yksittäisiin toimenpiteisiin.

1. ELÄINKOELUVAT: ELÄINKOELAUTAKUNTA PÄÄTTÄÄ, MILLOIN TARVITAAN

Eläinkoelautakunta määrittelee eläinkokeisiin liittyvät käsitteet ja ratkaisee näiden käsitteiden tulkinnan yksittäistapauksissa.

1.1 Eläinkoelupakäsittely toiminnan ennakkovalvontana

Koe-eläintoiminnasta annetun lain (KETL) tarkoituksena on varmistaa, että eläimiä käytetään tutkimuksessa vain tarpeellisista ja tärkeistä syistä, eläimiä käytetään mahdollisimman vähäinen määrä ja että eläimille aiheutetaan mahdollisimman vähän kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa (KETL 1 §).

Eläinkoelautakunnan mielestä näiden tavoitteiden varmistaminen edellyttää, että eläimiin kajoavaa tutkimustoimintaa tulee valvoa ennakkoon tapauskohtaisesti. Tämä toteutuu eläinkoelupahakemuksen käsittelynä. Kun kyseessä on eläinkoe, toiminnan säädösten mukaisuutta varmistaa koe-eläintoimintaa valvovan läänineläinlääkäriin oikeus olla läsnä eläinkoetta suoritettaessa sekä koe-eläinlaitoksissa suoritettava muu valvonta. Jos tutkimusta ei katsota eläinkokeeksi, toimintaa säätelee muu eläinsuojelulainsäädäntö.

1.2 Eläinkoe vai ei – lautakunta harkitsee tapauskohtaisesti

Eläinkokeesta on kysymys, kun tarkoituksena on kokeiden, testien, tutkimusten tai selvitysten suorittaminen, ja eläimelle voi aiheutua kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa neulanpistoon verrattavan tuntemuksen verran (KETL 4.1 §). Tästä pääsäännöstä poikkeuksena eläinkokeena ei kuitenkaan pidetä mm. kliinistä eläinlääkintää, eläintautitilanteen seurantaa, ennaltaehkäisyä ja vastustusta tai selvittämistä varten tehtävää näytteenottoa eikä eläinten terveystarkkailuohjelmaan tai eläinten laadun, ominaisuuden tai käyttökelpoisuuden arvioimiseen kuuluvaa näytteenottoa (KETL 4.2 §).

Eläinkoelautakunta harkitsee tapauskohtaisesti, milloin poikkeusperusteet soveltuvat tutkimukseen. Pääsääntöön liittyvien kriteerien täytyessä lautakunnalle tulee toimittaa eläinkoelupahakemus. Luvan hakija voi hakemuksessaan pyytää harkintaa poikkeuskohtien soveltumisesta tutkimukseensa.

Näytteenottoa tai muuta eläimen käsittelyä ei pääsääntöisesti katsota eläinkokeeksi, jos näytteenoton ensisijaisena tarkoituksena on tavanomainen viranomaistehtäviin, eläinten terveyden- tai eläinlääkintähuoltoon tai eläinjalostukseen liittyvä toiminta, tai toimenpide kuuluu eläimen normaaliin elämään.

1.3 Koe-eläinstatus – kestää vain toimenpiteiden ajan eikä rajoita eläinten muuta käyttöä

Eläinkoe alkaa silloin, kun eläintä aletaan valmistella kokeessa käytettäväksi, ja päättyy, kun havaintojen tekeminen elävästä eläimestä koetta varten on saatettu loppuun (KETL 4.1 §). Koe-eläintä ei tarvitse lopettaa eläinkokeen päätyttyä (KETL 13.2 §).

Eläinkoelautakunnan linjauksen mukaan tuotantoeläin tai seura- ja harraste-eläin on koe-eläin vain edellä kerrotun ajan. Esimerkiksi kotikoira tai lihasika ei kanna koe-eläimen leimaa loppuikänsä. Eläinkoelautakunnan mielestä eläinkokeeseen osallistuminen ei estä eläimen tavanomaista hyödyntämistä eläinkokeen aikana tai sen jälkeen, mikäli tutkimuksesta ei aiheudu riskiä tälle toiminnalle eikä muu lainsäädäntö (esim. elintarvikelaki) aseta estettä eläimen hyödyntämiselle.

2. KOE-ELÄINTOIMINNAN VALVONTA

Koe-eläintoimintaa valvova aluehallintovirasto (nimetty läänineläinlääkäri) ratkaisee koe-eläinlaitokseen liittyvien vaatimusten tulkinnan yksittäistapauksissa.

Tekstin ovat tarkastaneet 1.2.2010 tästä valvonnasta vastuussa olevat läänineläinlääkärit.

Koe-eläinlaitos ja tilojen tarkastusvelvollisuus – vain kun edistävät koe-eläintoiminnasta annetun lainsäädännön tarkoitusta

Koe-eläintoimintaa saadaan harjoittaa vain aluehallintoviraston luvalla (KETL 17 ja 18 §). Lupakäsittely varmistaa, että koe-eläintoiminnan harjoittamiseen on asianmukaiset tilat, laitteet, välineet ja henkilöstö. Koe-eläintoiminnan harjoittamiseen tarkoitettujen tilojen osalta aluehallintovirastolla on tarkastusvelvollisuus ennen tilojen käyttöönottoa (KETL 18.3 §). Toiminnalle ja tiloille on annettu erityisvaatimuksia.

Koe-eläinlaitoksena ja toiminnan harjoittamiseen tarkoitettuina tiloina pidetään tiloja, joissa:

1. kasvatetaan tai ylläpidetään koe-eläimiä¹,
2. eläinkokeita suoritetaan säännöllisesti toistuvana ja pidempiaikaisena toimintana, tai
3. tutkimukseen liittyy järjestelyjä tai koetoimenpiteitä, jotka poikkeavat huomattavasti eläinten tavanomaisesta pidosta.

Koe-eläintoiminnasta annetun lain tarkoittama käsite koe-eläinlaitos (KETL 4.1 §, kohta 5) ja koe-eläintoiminnan harjoittamiseen tarkoitettut tilat on tavallisesti rajattu tarkoittamaan ainoastaan tiloja, joissa koe-eläintoiminta on säännöllisesti toistuvaa tai jatkuvaa. Tilojen ennakkotarkastusvelvollisuus koskee vain näitä tiloja. Esimerkiksi sikalaa, jossa eläimistä käydään ottamassa yksittäisiä näytteitä tutkimustarkoituksessa, ei katsota koe-eläinlaitokseen kuuluvaksi tilaksi. Vastaavasti eläinlääkäreiden vastaanottotilat, lemmikkien koti ja luonnonvaraisten eläinten pesä tai pyydystyspaikka luonnossa jäävät koe-eläinlaitoskäsitteen ja ennakkotarkastusmenettelyn ulkopuolelle.

Pääsääntöisesti, kun kyse on ainoastaan yksittäisistä näytteiden ostoista, tuotanto- tai muiden kotieläinten tiloja ei katsota koe-eläinlaitokseen kuuluviksi, eikä niitä tarvitse tarkastaa ennen toimenpiteiden tekemistä. Näiden eläinten tavanomaiseen pitoon liittyväksi valvonnaksi katsotaan riittävän se, mikä toteutuu eläimen ensisijaisen käyttötarkoituksen perusteella. Toimintaa valvova läänineläinlääkäri ratkaisee kuitenkin tapauskohtaisesti tilojen tarkastustarpeen.

Tilanteessa, jossa tuotantoeläimet, seura- ja harraste-eläimet tai luonnonvaraiset eläimet osallistuvat eläinkokeeseen, toiminnan harjoittajana on tutkimusta tekevä taho, esimerkiksi yliopisto. Tämä on velvollinen hakemaan luvan koe-eläintoiminnan harjoittamiselle (ns. laitosluvan). Tässä luvassa kerrotaan toiminnan harjoittajan pysyvät koe-eläintoiminnan harjoittamiseen tarkoitettut tilat sekä se, että eläimille voidaan suorittaa toimenpiteitä myös näiden tilojen ulkopuolella. Eläinkoelupahakemuksessa kerrotaan, jos koetoimenpiteitä tehdään tai eläimiä muuten ylläpidetään muualla kuin luvan määrittelemissä tiloissa (esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevilla minkkitarhoilla tai Helsingin eläinlääkäriasemilla).

---

¹ (ei kuitenkaan kaloja tuotantotarkoituksessa kasvattava yksikkö eikä myöskään muu sellainen yksikkö, josta eläinten pito- tai tuotantoyksikkö, josta myydään tai muutoin satunnaisesti luovutetaan vähäisiä määriä eläimiä, KETL 4.1 §, kohta 5b).

3. ELINTARVIKEVALVONTA

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset tai tarkastuseläinlääkärit ratkaisevat viimekädessä eläimestä saatavien elintarvikkeiden elintarvikekelpoisuuden.

Evira tulee antamaan ohjeistuksen tutkimukseen osallistuvien tuotantoeläinten elintarvikekelpoisuudesta.